

Veelgestelde vragen Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) en de aanvraag voor de Hilversumse Meent

Programma Aardgasvrije Wijken

Wat houdt het Programma Aardgasvrij Wijken in?

Het Rijk wil via grootschalige proeftuinen in tal van wijken in heel Nederland leren hoe de overstap naar aardgasvrij per wijk het beste kan worden gemaakt. Er is veel praktijkervaring nodig. Er zijn nog tal van vraagstukken te verkennen, bijvoorbeeld over de mix van technieken, de rol van de gemeente en de betrokken stakeholders, het betaalbaar houden van de aanpak, het betrekken van bewoners en gebouweigenaren en het verbinden van het aardgasvrij maken aan het verbeteren van de woon- en leefomgeving.

Hiervoor heeft het Rijk een programma opgezet waarin in verschillende rondes geld beschikbaar wordt gesteld om in een wijk praktijkervaringen op te kunnen doen. Het programma bestaat uit financiële middelen om in de wijk samen met bewoners aan de slag te gaan, en een kennis-en leer programma waarin wethouders en ambtenaren uit de diverse gemeenten gezamenlijk leren en kennis uitwisselen.

Alle 355 gemeenten hebben een uitnodiging ontvangen om deel te nemen aan een nieuwe ronde proeftuinen aardgasvrije wijken. Ze kunnen tot 1 mei 2020 een aanvraag indienen. In de eerste ronde deden 27 wijken mee. Waarschijnlijk worden er de komende jaren nog twee extra rondes georganiseerd.

Wat is de doelstelling van het programma?

Doel van het Programma Aardgasvrije Wijken is om te leren op welke wijze de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald. Tevens worden op basis van lokale uitvoering knelpunten gesignaleerd, geagendeerd en opgelost.

Het klimaatakkoord bepaalt dat in 2030 1,5 miljoen huizen aardgasvrij moeten zijn of gereed zijn om de overstap te maken. Dat is bijna een onmogelijke opgave en vraagt veel snelheid, maar wel op de juiste manier. Met deze praktijkervaring in diverse wijken, met diverse oplossingen en aanpakken wordt het mogelijk de overstap steeds sneller te kunnen realiseren.

Dit is de tweede ronde. Wie deden er mee in de eerste ronde. Wat is er toen geleerd?

Tijdens de eerste ronde zijn 27 wijken geselecteerd verspreid over heel Nederland. De gemeenten waar deze wijken liggen zijn sinds 2018 bezig met de plannen voor deze proeftuinen. Deze gemeenten wisselen hun ervaringen met elkaar uit. De proeftuinen zitten nog midden in het proces, dus de eindresultaten zijn nog niet bekend. Wel heeft er een evaluatie plaatsgevonden over de start van deze projecten. Op basis daarvan zijn de criteria voor ronde twee vastgesteld, waaronder duidelijke regierol voor de gemeente en het nadrukkelijk betrekken van inwoners.

Waar kan ik meer informatie vinden over de Proeftuin Aardgasvrije wijken?

www.aardgasvrijewijken.nl

De aanvraag voor de Hilversumse Meent

Waarom doet de gemeente voor de Hilversumse Meent een aanvraag?

Voor de Hilversumse Meent is de afgelopen twee jaar een wijkaanpak opgesteld met de werkgroep Hilversumse Meent Aardgasvrij. Onderdeel van de aanpak is praktijkervaring op te doen in de diverse woningen in de Meent. Om dit mogelijk te maken is financiering nodig. Het PAW programma maakt dit mogelijk. Tijdens de eerste ronde van de regeling Proeftuinen Aardgasvrije Wijken in 2018 is ook sprake geweest van een mogelijke aanvraag. Toen was de aanpak voor de Meent nog niet rijp. Nu wel.

Afgelopen jaren zijn de mogelijke aardgasvrije warmteopties in kaart gebracht en is er een tijdspad voor de warmtetransitie verkend, met koppelkansen zoals vervangings- en onderhoudsopgaven gebouwen en ondergrondse infrastructuur. De woningcorporaties hebben, als onderdeel van de werkgroep Aardgasvrij, een bouwtechnisch onderzoek naar de woningen in de Meent uitgevoerd (zowel particulier als huur). Daarbij is gekeken naar de huidige en toekomstige energetische prestaties en kosten. Deze kennis is verdiept in 30 woningen waar met een koplopersgroep van bewoners een maatwerkadvies om de woningen aardgasvrij te maken is uitgewerkt.

De aanvraag voor de PAW is hier een logisch gevolg op en stelt de werkgroep in staat om ook volgende stappen te nemen, en hier financiering voor bewoners in mee te nemen.

Wie heeft de aanvraag geschreven?

De leden van de werkgroep Meent Aardgasvrij (de Stichting Hilversumse Meent, Liander, woningcorporatie Gooi en Omstreken, woningcorporatie de Alliantie en de gemeente Hilversum) hebben input geleverd voor de aanvraag. De gemeente heeft met goedkeuring van genoemde partners, de aanvraag ingediend bij het Rijk.

Wat is de status van de aanvraag?

De aanvraag is ingediend bij het Rijk. Naar verwachting laat de minister na de zomer weten welke wijken opgenomen worden in het Programma Aardgasvrije Wijken.

De aanvraag beschrijft een concept plan van aanpak. Het schetst hoe in 10 jaar het noordelijk deel van de wijk met 624 woningen zowel (sociale) huur- als koop aardgasvrij gemaakt kunnen worden. Dit concept wordt na toekenning van de rijksbijdrage samen met partners en bewoners (eigenaar bewoners en huurders) verder uitgewerkt. De ambities, wensen en zorgen van de Meentbewoners staan daarin centraal. Zij doen mee op basis van vrijwilligheid.

Geldt de aanvraag voor de gehele Meent?

Nee, in de voorwaarden van de PAW wordt gevraagd naar een aaneengesloten groep van ongeveer 623 woningen in een wijk met een mix van woningcorporaties en particulier bezit. Deze aaneengesloten groep woningen wordt de contour genoemd. Op het kaartje kun je de contour zien zoals die voor de Meent wordt gehanteerd. Alle bewoners in dit gebied krijgen de mogelijkheid om mee te doen met de

proeftuin. Deelnemers van de proeftuin kunnen gebruik maken van begeleiding vanuit de gemeente om hun woning aardgasvrij te maken. Bewoners worden niet verplicht om mee te doen.

Wat is het voordeel voor bewoners van de Meent?

De bewoners wiens woning binnen de contour valt, kunnen kiezen om mee te doen met de PAW. Dit betekent dat zij kunnen kiezen uit een van de 'ontzorgings' arrangementen die worden ontwikkeld. Met deze arrangementen kunnen zij in een klap hun woning aardgasvrij maken. De hogere kosten die zij maken, omdat de overstap naar aardgasvrij nu nog niet woonlastenneutraal gemaakt kan worden (je verdient de investering nog niet terug) krijgen zij vergoed uit de PAW gelden. De overstap is nu nog relatief duur, de verwachting is dat de kosten steeds lager gaan worden omdat de vraag groter wordt en de oplossingen steeds beter. Omdat dat nu nog niet de situatie is, ontvangen deelnemende bewoners een vergoeding voor de hogere kosten. De bewoners die met hun woning buiten de contour vallen, zullen vooral kunnen leren van de ervaringen die de PAW bewoners opdoen. Daarnaast is het streven om de arrangementen met de betrokken coalitie van aannemers, installateurs en andere bouwpartijen zo door te ontwikkelen dat op termijn meer bewoners, tegen betaalbare kosten, hun woningen of wel gereed maken voor de overstap naar een andere bron, of meteen geheel aardgasvrij kunnen maken.

Zijn er risico's voor bewoners aan de aanvraag verbonden?

Nee, er zijn geen risico's aan verbonden aan het doen van de aanvraag. De PAW aanvraag kent geen verplichtingen voor bewoners. Mensen krijgen de kans om mee te doen, het hoeft niet. Het is een proeftuin, en die mag ook anders lopen dan gepland.

Het is wel zo dat de bewoners die meedoen voorop lopen op de ontwikkelingen. Dat brengt wel risico's met zich mee en hogere kosten. De technische oplossingen zijn nog prijzig en er zijn ook tegenvallers met hoe apparaten werken. Zo zijn de klachten met lawaaiige warmtepompen waarschijnlijk bij u allen wel bekend. Dat is ook precies de reden waarom de bewoners die meedoen een vergoeding krijgen voor de hogere kosten die zij maken.

Wie zijn er betrokken bij de aanvraag?

Werkgroep Hilversumse Meent Aardgasvrij: team Eenergietransitie gemeente (regie) en Liander, stichting Hilversumse Meent, woningcorporaties Gooi en Omstreken en de Alliantie (leden), DeWarmteTransitieMakers en STIPO (advies en ondersteuning), Hemubo en de provincie Noord Holland.

Wat is de rol van de woningcorporaties?

De woningcorporaties Gooi en Omstreken en de Alliantie zijn lid van de werkgroep Hilversumse Meent Aardgasvrij (waarin ook Liander, stichting Hilversumse Meent en de gemeente zitten) en dragen actief bij aan de activiteiten. Ook zij moeten hun woningen aardgasvrij maken en hun huurders een goede oplossing bieden. In het gebied waar de aanvraag voor wordt gedaan (de contour) hebben beide corporaties veel bezit. Dat is handig omdat we deskundigheid op bijvoorbeeld bouwtechnisch gebied met elkaar kunnen uitwisselen. Daarnaast is een van de voorwaarden voor de PAW-aanvraag dat alle gebouwen binnen het geselecteerde gebied een serieuze kans krijgen om mee te doen.

De woningcorporaties investeren zelf de komende jaren in de woningen. Denk bijvoorbeeld aan onderhoudswerkzaamheden. Binnen de PAW aanvraag wordt berekend welk deel van de kosten voor het aardgasvrij maken 'rendabel' is, en welk deel 'onrendabel'. De onrendabele kosten komen, net als bij particulieren, in aanmerking voor vergoeding uit de PAW. De betreffende voorwaarden hiervoor (regelgeving) worden natuurlijk gevolgd.

Er zit geen energiebedrijf in de werkgroep. Zou dat niet ook verstandig zijn?

Liander is deelnemer van de werkgroep. Liander is de netbeheerder en vanuit deze rol betrokken. Er is door Liander een berekening gemaakt over de capaciteit van het elektriciteitsnet. Ze zullen betrokken blijven, zodat we in nauw overleg kunnen bepalen of het nodig is om het net uit te breiden of niet.

Het betrekken van een energiebedrijf kan op termijn interessant zijn, afhankelijk van de uiteindelijk gekozen oplossing voor de gehele wijk en de wijze waarop het beheer en de exploitatie gaat plaatsvinden. Er zijn diverse manieren om dit te doen, met een commerciële partij, met een energiecoöperatie waar je als bewoner zelf mede-eigenaar bent van de warmteoplossing. En ook dan kan het technische beheer weer ingebracht worden bij een professioneel bedrijf. De gesprekken in de meent zijn hierover nog niet gevoerd. Ook de gemeente heeft hierover nog geen standpunt ingenomen.

Wel streeft het klimaatakkoord naar een evenwichtige eigendomsverhouding (50%) in de nieuwe energie oplossingen. Er wordt verwacht dat er bewust wordt nagedacht over publiek eigenaarschap, bijvoorbeeld in de vorm van energiebedrijven waarin bewoners, overheden en/of lokale bedrijven participeren, naast de voorzieningen die het grote bestaande bedrijfsleven gaat bieden. Deze lokale publieke ondernemingen zijn meer dan alleen een technische/economische oplossingen, ze dragen ook bij aan de lokale veerkracht, versterken het sociale weefsel en bieden een verdienmodel dat een deel van de opbrengsten weer laat terugvloeien naar de wijk.

Waar kan ik meer informatie vinden over de Meent Aardgasvrij?

www.hilversum.nl/meentaardgasvrij

Technische oplossing

Waarom is er voor deze technische oplossing gekozen?

Voor de Hilversumse Meent is in de afgelopen jaren in kaart gebracht welke warmtebronnen beschikbaar zijn en wat passend is voor de bestaande woningvoorraad. Met de kennis van nu kan geconcludeerd worden dat voor deze wijk gekeken moet worden naar all-electric oplossingen op blokniveau, al dan niet in hybride vorm met bijvoorbeeld een bronnet.

In 2019 is woningbouwcorporatie Gooi en Omstreken samen met speciaal geselecteerde aannemer gestart om in 1 woning praktijkervaring op te doen met het aardgasvrij-ready maken van deze woning. Er is een groep van 31 koplopers bezig om zelf hun woning te isoleren en aardgasvrij te maken. Daarnaast is gekeken welke oplossing het meest kosteneffectief is voor de wijk. Onderzocht zijn een warmtenet op wijkniveau, warmtevoorziening op blokniveau en warmtepompen op woningniveau. Op basis van dit onderzoek is gebleken dat een oplossing op blokniveau waarschijnlijk het meest kosteneffectief is.

In de eerste fase van het proeftuinproject maken we een detailontwerp voor de alternatieve warmtevoorziening en onderbouwen we de oplossing op blokniveau in een voorlopig ontwerp (VO). We onderzoeken welke technische installaties het meeste kosteneffectief zijn en of de voorgestelde aanpassingen toepasbaar zijn op alle woningen in het proeftuingebied.

Kunnen we in een proeftuin niet beter voor een hele innovatieve technologie kiezen, zoals waterstof?

Het Rijk geeft op dit moment weinig speelruimte voor experimenten met waterstof in wijken. De PAW regeling is niet op dit soort experimenten ingericht. Via de Rijksdienst Ondernemend Nederland (de uitvoeringsinstantie voor de energie subsidies, ook voor de PAW) lopen hiervoor andere regelingen. Het is ook niet het doel van deze PAW-regeling. Innovatieve technieken mogen worden

toegepast maar zijn geen doel op zich. De proeftuin is bedoeld om te leren op welke wijze de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald.

Voor de periode tot 2030 is het dus nog geen haalbare optie. Tegelijkertijd, het is zeker mogelijk om met geïnteresseerde mensen in de wijk de mogelijkheden op de langere termijn te verkennen. Dat kan ook zeer goed buiten de PAW aanvraag. De wijkaanpak loopt tenslotte gewoon door en bestaat uit meer activiteiten.

Waarom wordt er gekozen voor 1 techniek en niet meerdere?

Het leren van verschillende technieken gebeurt tussen de diverse proeftuinen in Nederland. Om een oplossing en aanpak goed te testen in de praktijk is een zekere schaal nodig. Die bieden de 623 woningen binnen de contour, met al hun diverse huishoudens, woningen met op- en aanbouwen, locatie in de wijk e.d. Gedurende het proeftuinproject monitoren we of de gekozen oplossing nog steeds de meest gewenste oplossing is. Hierbij kijken we niet alleen naar techniek, maar bijvoorbeeld ook naar de maatschappelijke kosten en draagvlak. Indien nodig sturen we tussentijds bij.

De Wandelmeent heeft ook een ondergrondse oplossing. Zij moeten bijstoken bij 0 graden.

Waarom zou dat hier niet zo zijn?

Wij zijn ervan op de hoogte dat de warmteoplossing bij de Wandelmeent nog niet optimaal functioneert. Dit wordt nauwkeurig gemonitord en bijgesteld door de betrokken woningcorporatie. De lessen en ervaringen hiervan worden gedeeld met de werkgroep. Het is ook goed om te weten dat er veel verschillende bodemenergiesystemen bestaan.

Als er meerdere putten bij elkaar in de buurt worden geslagen, koelen die de grond dan niet te veel af om deze oplossing grootschalig te laten werken?

Het warmtetechnisch in balans houden van de bodem is zeker een aandachtspunt, net als de mogelijke onderlinge interferentie van bodemsystemen. De leverancier van deze systemen geeft echter aan veel ervaring te hebben met grote clusters van boringen. Er zijn wijken in Nederland waar meer dan 2000 van dergelijke boringen in nabijheid van elkaar zijn uitgevoerd (elke woning heeft dan een eigen bron). Ook is er ervaring met tientallen boringen onder grote appartementencomplexen. Daarnaast kan bijvoorbeeld koeling van de woningen in de zomer ervoor zorgen dat de bodem weer opgewarmd wordt. Voordat we beginnen met deze systemen aan te leggen, zal er eerst uitgebreid onderzoek worden gedaan naar de bodemgeschiktheid.